

İntihal | Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.
| This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA SENDİKA ŞUBE GENEL KURULUNUN İPTALİ DAVALARINDA TARAF

PARTY IN CASES OF ANNULMENT OF THE GENERAL ASSEMBLY OF A UNION BRANCH IN THE LIGHT OF JUDICIAL DECISIONS

Doç. Dr. Çiğdem Yorulmaz*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, sendika şube genel kurulunun, aldığı kararların ve yapılan seçimlerin iptali için açılan davada taraf sendika merkezi ile iptale konu genel kurulu yapan şube arasında menfaat çatışmasının varlığı halinde şubenin hukuki dinlenme hakkının usulü hükümleri çerçevesinde nasıl tesis edileceğine ilişkin çözüm sunmaktır. Şube genel kurul için açılacak iptal davalarının tarafı özel hukuk tüzel kişisi olan sendikadır. Şubenin tüzel kişiliği bulunmadığından davanın tarafı olması mümkün değildir. Sendikalar, kendisine muhalif olan şubeyi etkisiz hale getirecek davranışlar içerisinde girebilir. Bu durum sendika içi demokrasiye aykırıdır. Sendika ile şubesi arasında menfaat çatışmasının bulunduğu durumlarda sınırlı olarak şubenin tüzel kişiliği olmamasına rağmen davada kendisini savunma hakkının verilmesi gerektiği yargı kararlarıyla benimsenmiş ve öğretide bu durum savunulmuştur. Sendika genel merkezinin gerekli savunma vasıtalarını kullanmaması halinde şubenin kendi genel kurulunun veya işleminin hukuka uygun olduğunu ifade etme imkanının tanınması gerekir. Bu hakkın kullanılmasının usul hükümleri içerisinde nasıl mümkün olacağı bu çalışmada ele alınmış ve yargı kararları ile birlikte değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sendika, Şube, Tüzel Kişi, Dava Arkadaşlığı, Feri Müdahale.

* Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Ana Bilim Dalı.
© 0000-0001-5160-4128 cyorulmaz@kku.edu.tr

Bu makale, "Sendik Genel Kurulunun Yargısal Denetimi" isimli çalışmanın s. 28-283 arasında ele alınan konunun genişletilmiş ve güncellenmiş halidir.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under Attribution-NonCommercial 4.0 International.

ABSTRACT

The purpose of this study is to provide a solution on how to establish the branch's right to legal rest within the framework of the procedural provisions of the branch's right to legal rest in the event of a conflict of interest between the union headquarters and the branch that held the general assembly subject to annulment in the lawsuit filed for the annulment of the union branch general assembly, decisions taken and elections held. The party to the annulment lawsuits to be filed for the branch general assembly is the union, which is a private law legal entity. Since the branch does not have legal personality, it cannot be a party to the lawsuit. Unions may engage in behaviors that will neutralize the branch that opposes them. This is contrary to internal union democracy. Limited to the cases where there is a conflict of interest between the union and its branch, it has been adopted by judicial decisions and defended in the doctrine that the branch should be given the right to defend itself in the lawsuit despite its lack of legal personality. In the event that the union headquarters does not use the necessary means of defense, the branch should be given the opportunity to express that its general assembly or transaction is in accordance with the law. How this right can be exercised within the procedural provisions is discussed in this study and evaluated together with the judicial decisions.

Keywords: Trade Union, Branch, Legal Entity, Litigation Friendship, Collateral Intervention.

GİRİŞ

Sendikalar, üyelerin ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek amacıyla kurulan özel hukuk tüzel kişisidir. Sendikalar, hak ve fiil ehliyetine sahiptir. Fiil ehliyetini organları aracılığıyla kullanır. Sendika genel kurulu, sendikaların en üst yetkilerle donatılmış organıdır. 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu¹ (STİSK)'nin 10. madde hükmü gereği genel kurul, sendika tüzüğündeki esaslara uygun şekilde üye veya delegelerden oluşur. Genel kurul, zorunlu organları seçtiği gibi, yönetim için gerekli temel kararları almakta, denetimleri yerine getirmekte ve gerekli yaptırımları uygulamaktadır. Bu nedenle sendika genel kurulunun aldığı kararların kanuna, tüzüğe ve demokratik ilkelere uygun olması gerekir. “*Bakanlık veya kuruluş ya da şubesinin üye ve delegeleri; kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olarak genel kurul ve seçim yapılması veya seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde bir usulsüzlük ya da kanuna aykırı uygulama iddiasıyla, bu işlemlerin veya genel kurulun iptali için genel kurul tarihinden itibaren bir ay içerisinde dava açabilir.*” (STİSK.m.15/2).

Sendikalar, iç ve dış teşkilatlanma hakkına sahiptir. Bu durum kolektif sendika özgürlüğünün bir sonucudur. Sendikaların üye sayılarının artması ile birlikte merkezden yönetim zorlaştığından merkez dışında da örgütlenme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Kanun ve tüzüğe uygun şekilde şube ve bölge şube olarak örgütlenmek mümkündür. Şubelerin kurulması ile birlikte sendikanın, merkezinden daha uzakta bulunan üye ve işyerleri ile iletişimin kuvvetlenmesi mümkün olur. Üyeler, yönetime daha rahat katılım sağlar, sendikanın faaliyetleri ile ilgilenmeleri kolaylaşır, şikayetlerini ve taleplerini daha kolay dile getirirler. Bu durum demokrasinin de bir gereğidir. Demokrasi, farklı düşünenlerin olduğu bir ortamda çoğunluğun iktidarına saygı duymayı, ama azınlığın haklarının da korunması anlamına gelir. Sendika merkezinden farklı hareket eden muhalif şubelerin varlığını, bazen sendika genel merkezi, hoş karşılamayabilir ve muhalif şubelerin tasfiyesine yönelik birtakım davranışlar içerisinde girebilir. Sendika ile şubesi arasındaki menfaat çatışması sendika içi demokrasiye zarar verir.

Sendika şube genel kurulunun, aldığı kararların ve yapılan seçimlerin iptaline ilişkin açılan davalarda taraf sıfatı, sendika tüzel kişiliğine aittir. Sendika ile şube arasında menfaat çatışmasının bulunduğu durumlarda sendika merkezinin şube genel kurul için açılan iptal davasında yeterli savunmayı yapmaması, hatta davayı kabul etmesi ihtimal dahilindedir. Bu nedenle şubenin kendini savunabilmesi ve ispat araçlarını kullanabilmesi için davada yer alması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu husus, yargının kararlarına konu olduğu gibi öğreti tarafından da ele alınmıştır.

Çalışmamızda tüzel kişiliği bulunmayan sendika şubesinin şube genel kurul iptali davasında hukuki dinlenme hakkını hangi usul hükümleri çerçevesinde kullanabileceği, verilen yargı kararları doğrultusunda değerlendirilmiştir.

I. SENDİKA VE SENDİKA ŞUBESİNE İLİŞKİN GENEL ESASLAR

Sendikalar, işçilerin ve işverenlerin çalışma hayatı içerisinde karşılaştıkları zorluklarla mücadele edebilmek, ekonomik ve sosyal haklarını korumak ve geliştirmek için bir araya

¹ RG.07.11.2012, 28460.

gelerek Anayasa’da belirtilen Cumhuriyet’in nitelikleri ile demokratik esaslara uygun şekilde kurulup işleyen ve serbestçe faaliyette bulunan bağımsız, özel hukuk tüzel kişisidir². 6356 sayılı STİSK.m.2/1-ğ hükmünde sendika “*İşçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için en az yedi işçi veya işverenin bir araya gelerek bir işkolunda faaliyette bulunmak üzere oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar*” olarak tanımlanmıştır. Aynı amaç için bir araya gelen üyelerinin sosyal ve ekonomik hak ve menfaatlerini gözeterek iyileştirilmesine katkı sunan sendikalar, kullandıkları yetkiler, yaptıkları hukuki işlemleri yönünden özel hukuk tüzel kişisidir³. “*Tüzel kişiler, cins, yaş, hırsımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler.*” (TMK. m.48).

Tüzel kişiliğe sahip sendikalar, hak ve fiil ehliyetine sahiptir. Sahip oldukları hak ehliyetleri sayesinde kendi nam ve hesaplarına hak ve borç sahibi olurken, fiil ehliyetleri sayesinde hukuki işlemlerini kendi organları aracılığıyla yaparlar⁴. “*Kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanırlar.*” (TMK.m.49). Tüzel kişinin kurulmasıyla hak ehliyeti başlamasına rağmen fiil ehliyeti, zorunlu organlarının seçilmesi veya atanması ile başlar⁵. Zorunlu organlara sahip olmayan bir sendikanın temsil ehliyeti yoktur. “*Tüzel kişinin iradesi, organları aracılığıyla açıklanır.*” (TMK.m.50/1). Organlarda görev alan kişilerin organ sıfatıyla yaptıkları işlemler, bizzat tüzel kişinin işlemleri kabul edilir. “*Organlar, hukuki işlemleri ve diğer bütün fiilleriyle tüzel kişiyi borç altına sokarlar.*” (TMK.m.50/2).

Sendikalar, üyelerin sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek amacıyla iç ve dış teşkilatlanma hakkına sahiptir. Bu durum kolektif sendika özgürlüğünün bir sonucudur. Sendikaların üye sayılarının artması ve daha çok kişiyi sendika üyesi yapma isteği, örgütlemenin merkez dışında da yapılmasını zorunlu hale getirir. Sendikalar, işkolu esasına göre örgütlendiğinden üye sayısının artması ile merkezden yönetim zorlaşır⁶. Bu sayede sendikalar, şubeleri aracılığıyla “yerinde yönetim”i gerçekleştirmiş olur⁷.

² Haluk Hadi Sümer, *İş Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022, s.219; Nuri Çelik vd., *İş Hukuku Dersleri*, İstanbul: Beta Yayınevi, 2023, s.855; Ali Ekin, *Sendikal Kuruluşların İşleyişi ve Denetim*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019, s.20; Fevzi Şahlanan, *Toplu İş Hukuku*, İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2020, s.4.

³ Mehmet Kocaoğlu, *Kollektif Sendika Özgürlüğü ve Faaliyetlerinin Hukuksal Çerçevesi*, Ankara: TÜHİS, 1997, s.7; A. Can Tuncay, *İşçi Sendikası Üyeliklerinin Kazanılması ve Sona Ermesi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1975, s.27; Ercan Akyiğit, *Toplu İş Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020, s.112.

⁴ Haluk N. Nomer, *Kişiler Birliklerinde Genel Kurul Kararlarının Geçersizliğine İlişkin Temel Esaslar*, İstanbul: Beta Yayınevi, 2008, s.8; İhsan Erkul, “Sendikaların Zorunlu Organları Dışındaki Organlarının Bazı İşçi ve İşveren Kuruluşlarında Düzenleniş Biçimi Üzerine”, *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8/1-2, (1990), s.341, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/826134>, ET.08.11.2023; Mustafa Dural ve Suat Sarı, *Türk Özel Hukuku*, C.1, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2023, s.155; Orhan Çetin, *Dernek Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2019, s.44; İbrahim Ö. Kaboğlu, *Kollektif Özgürlükler*, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1989, s.71; Kadir Arıcı, *Toplu İş Hukuku- II Toplu İş İlişkileri Hukuku*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2022, s.66; Aydın Başbuğ, *Toplu İş İlişkileri ve Hukuk*, Ankara: Şeker İş Yayınevi, 2012, s.105; Ömer Ekmekçi ve Esra Yiğit, *Toplu İş Hukuku*, 6.B, İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2024, s.35; Sümer, *İş Hukuku*, s.190; Akyiğit, *Toplu İş Hukuku*, s.137.

⁵ Mehmet Ayan ve Nurşen Ayan, *Kişiler Hukuku*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2023, s.238; Dural ve Sarı, *Türk Özel Hukuku*, s.155.

⁶ Şahlanan, *Toplu İş Hukuku*, s.82.

⁷ Kadir Arıcı, “Demokratiklik ve Hukuka Uygunluk Açısından Sendika Şube Genel Kurulları”, *Kamu İş Dergisi*, 9/1, (2007), s.2.

Sendikalar, Kanun ve tüzükte belirtilen esaslara uygun şekilde şube ve bölge şube olarak örgütlenebilir⁸. 6356 sayılı Kanun'da, şube ve bölge şube kavramlarına yer verilmemiştir. Dernekler Kanunu ise şubeyi “*dernek faaliyetinin yürütülebilmesi için bir derneğe bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği olmayan ve bünyesinde organları bulunan alt birim*” olarak tanımlamıştır (Der.K.m.2/h). Şubeler, sendikanın merkezinin uzağındaki yer veya bölgelerde kurulabilir. Şubelerin kurulması, sendikanın, merkezinden uzakta bulunan üye ve işyerleri ile daha sağlıklı iletişim kurmalarını, üyelerin yönetime katılmalarını, istek ve şikayetlerini daha kolay iletmelemlerini, sendikal faaliyetlerden haberdar olmalarını sağlar. Böylece sendika içi demokrasi gerçekleşmiş olur.

II. SENDİKA VE SENDİKA ŞUBE GENEL KURULUNUN İPTALİ DAVASINDA TARAF

A. GENEL OLARAK

Sendika veya şube genel kurulunun hukuka uygun icra edilmemesi halinde bu toplantıda alınan kararların kanun ve tüzük hükümlerine uygun olduğundan bahsedilemez. Kanun ve tüzük hükümleri yanında demokratik işleyişe aykırı durumlarda da genel kurul kararlarının iptali yoluna gidilebilir (AY.m.51/son ve STİSK.m.31/1). “*Bakanlık veya kuruluş ya da şubesinin üye ve delegeleri; kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olarak genel kurul ve seçim yapılması veya seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde bir usulsüzlük ya da kanuna aykırı uygulama iddiasıyla, bu işlemlerin veya genel kurulun iptali için genel kurul tarihinden itibaren bir ay içerisinde dava açabilir. Dava basit yargılama usulüne göre iki ay içerisinde sonuçlandırılır. Karar hakkında istinaf yoluna başvurulması halinde bölge adliye mahkemesi bir ay içinde kararını verir. Bu karara karşı temyiz yoluna başvurulması halinde Yargıtay'ca on beş gün içinde kesin olarak karar verilir.*” (STİSK.m.15/2).

Sendika veya şube genel kurulunun, aldığı kararların veya yapılan seçimlerin iptal davasını Bakanlık, kuruluş veya sendika şubesinin üye ve delegeleri açabilir. Bakanlık, devlet kamu tüzel kişiliğinin organı olup davada taraf ve dava ehliyetine sahiptir⁹. Kuruluşun ya da şubenin üye ve delegeleri, gerçek kişidir. Taraf ve dava ehliyetinin varlığı halinde iptal davası açabilir.

Dava ehliyetine sahip bir kişi, bizzat kendisi veya yetkilendirdiği vekil ile bir davayı yürütebilir ve davayla ilgili gerekli usul işlemlerini yapabilir¹⁰. “Dava ehliyeti, medeni hakları kullanma ehliyetine göre belirlenir.” (HMK.m.51).

Fiil ehliyetine sahip gerçek kişiler, dava ehliyetine sahiptir. “Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır.” (TMK.m.10). Tüzel kişiler, “Kanuna ve

⁸ Kadriye Bakırcı, “Sendika Seçimleri”, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, C.3, İstanbul 1998, s.32; Arıcı, “Demokratiklik ve Hukuka Uygunluk Açısından Sendika Şube Genel Kurulları”, s.2; Ekmekçi, *Toplu İş Hukuku*, s.102.

⁹ Baki Kuru ve Burak Aydın, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2023, s.117; Ramazan Arslan, vd., *Medeni Usul Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2023, s.276.

¹⁰ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2023, s.153; Süha Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, C.I, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2022, s.573; Emel Şeyda Elgün Toğrul, *Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti*, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021, s.29; L. Şanal Görün, Levent Börü ve Mehmet Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2023, s.219; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, s.114.

kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanırlar.” (TMK.m.49). Tüzel kişiler, dava ehliyetini organları aracılığıyla kullanır (HMK.m.52). Dava ehliyetinin yokluğu, taraflarca davanın her aşamasında ileri sürülebileceği gibi mahkemece resen dikkate alınır. Dava ehliyeti, dava şartlarındandır (m.114/1-d).

Taraf ehliyeti, bir davada davacı veya davalı olabilme yeteneğidir¹¹. “Medeni haklardan yararlanma ehliyetine sahip olan, davada taraf ehliyetine de sahiptir.” (HMK.m.50). Dolayısıyla hak ehliyeti bulunan her gerçek ve tüzel kişi, taraf ehliyetine sahiptir¹². Taraf ehliyeti, dava şartlarındandır (HMK.m.114/1-d). Bu nedenle taraflar, davanın her aşamasında taraf ehliyetinin bulunmadığını ileri sürebileceği gibi mahkeme de davanın her aşamasında resen araştırır (HMK.m.115/1).

Taraf ehliyetinin bulunmadığının tespiti halinde dava şartı yokluğundan mahkeme, davayı usulden reddeder. Dava sırasında dava ehliyetinin bulunmadığının tespiti halinde bu eksiklik, tamamlanabilir nitelikte ise mahkeme, davayı usulden hemen reddetmez, eksikliğin giderilmesi için makul süre tanır¹³. Bu süre içerisinde eksiklik giderilmemişse mahkeme, dava şartı yokluğundan usulden red kararı verir (m.115/2). Örneğin, dava devam ederken davacının ölmesi halinde, mirasçılarının devam edebileceği bir davada mahkeme, vereceği kesin süre içerisinde taraf ehliyeti eksikliğini giderilmesini ister¹⁴. Bu eksiklik giderilmeden dava devam edemez.

Sendikalar, kendilerine karşı açılan iptal davalarında davayı takip etme yetkisine sahiptir¹⁵. STİSK.m.15/2 hükmü gereği açılacak iptal davası, doğrudan tüzel kişiliğe sahip sendikaya yöneltilmelidir. Sendikaların tüzel kişiliğe sahip olması nedeniyle davada taraf olma ehliyeti ve doğrudan doğruya veya seçmiş olduğu temsilci vasıtasıyla dava takip yetkisi mevcuttur. Kuruluşların tüzüklerinde düzenleme olması şartıyla genel başkan veya başka bir yöneticiye davayı takip yetkisi verilebilir.

Sendikalar, tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır (STİSK.m.2/1-ğ). Türk Medeni Kanun hükümleri gereğince tüzel kişiler, taraf ve dava ehliyetine sahiptir (HMK.m.50, m.51). Tüzel kişiler, dava ehliyetlerini organları aracılığıyla kullanır (HMK.m.53).

¹¹ Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, s.561; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, s.151; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, s.106; Arslan vd., *Medeni Usul Hukuku*, s.262; Toğrul, *Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti*, s.28.

¹² Hülya Taş Korkmaz, *Hukuk Davalarında Gerçek Tarafın Belirlenmesi*, İstanbul, Onikilevha Yayıncılık, 2021, s.31; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, s.190, 191.

¹³ Taş Korkmaz, *Hukuk Davalarında Gerçek Tarafın Belirlenmesi*, s.35; Toğrul, *Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti*, s.46; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, s.191.

¹⁴ Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2023, s.215; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* s.152; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, s.107.

¹⁵ Haluk Hadi Sümer, “İşçi Sendikasının Asıl İşveren- Alt İşveren İlişkisinin Hukuka Aykırılığının Tespiti İçin Dava Açma Yetkisi”, *Sivil İş Hukuku Dergisi*, 12, (2008), s.150; A. Can Tuncay, Burcu Savaş Kutsal ve Yeliz Bozkurt Gümrükçüoğlu, *Toplu İş Hukuku*, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2023, s.141; Bektaş Kar, “Sendikaların Dava Ehliyeti, Taraf Sıfatı ve Davayı Takip Yetkisi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 74, (2016), s.974; Şahlanan, *Toplu İş Hukuku*, s.133.

İptal davasının sendika şube genel kurulu ve kararlarına yönelik açılması halinde sendika şubesinin tüzel kişiliği olmadığı için sendika merkezinin taraf gösterilmesi gerekir. Çünkü tüzel kişiliği olmayan sendika şubesinin taraf ve dava ehliyeti yoktur.

Yargıtay da “*sendikalar hukukunda tüzel kişiliğin sadece sendika genel merkezlerine ait olması ve sendika şubelerinin tüzel kişiliğinin bulunmaması sebebiyle, genel merkez ile şube arasında menfaat çatışması durumunun bulunması hali dışında sendika şubelerine dava yönel-tilemeyeceğini*” kararlarında istikrarlı şekilde vurgulamıştır¹⁶.

B. SENDİKA VE SENDİKA ŞUBESİ ARASINDA MENFAAT ÇATIŞMASININ VARLIĞI HALİNDE ŞUBE VE ŞUBE YÖNETİCİLERİNİN MECBURİ DAVA ARKADAŞI OLDUĞUNA İLİŞKİN YARGITAY KARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Sendika içi demokrasinin bir gereği olarak sendikalar içerisinde muhalif örgütlenmeler olabilir. Sendikanın muhalif şubelerin varlığını kabul ederek saygı ve hoşgörü çerçevesinde hareket etmesi önemlidir. Kendilerine muhalif olan şubelerin kaldırılmasına yönelik işlemler ve tek sesli yönetim anlayışı sendika içi demokrasiye aykırıdır¹⁷. Sendika yönetiminin kendisine muhalif olan ve rakip olabileceğini düşündüğü üye veya temsilcilerini sendikadan uzaklaştırma yoluna gitmesi demokratik ilkelere aykırıdır¹⁸.

Sendikanın her türlü olanaklarının yöneticiler tarafından kullanılıyor olması, güçlü muhalefetin varlığını bastırabilecek parasal güce sahip olunması, mevcut statünün korunması için demokratik esaslardan uzaklaşılması, yöneticilik makamında kalma süresini olabildiğince uzatma sonucunu doğurur. Bu nedenle muhalefet örgütlenmesi, demokrasinin olmazsa olmazıdır.

Sendika ve şubesi arasında görüş farklılıklarının varlığı, sendika yönetiminin bir süre sonra şube yönetiminin kendisine rakip olabileceği yönündeki düşünceleri, aralarında menfaat çatışmasına neden olur. Muhalefet örgütlenmesinden rahatsız olan sendika yönetiminin şubenin yaptığı genel kurulu, aldığı kararları veya yapılan seçimleri iptal ettirmek için kendisine yakın üye veya delegelere dava açtığı veya açılan davalarda yeteri kadar savunma vasıtalarını kullanmadığı, hatta davaları kabul ettikleri dahi görülmektedir. Üyelerin hak ve menfaatlerini koruma ve geliştirme amacından uzak, sendika içi demokrasiye aykırı bu davranışlara karşı şubenin hak ve menfaatlerinin korunması kaçınılmazdır.

Sendikaya karşı açılan iptal davasında uyuşmazlığın konusu şubenin yaptığı genel kurul ve işlemleridir. Sendika genel kurulunun iptali davaları şubenin tüzel kişiliğinin olmaması nedeniyle yalnızca sendikaya karşı açılabilir. Şubenin kendini ifade etme hakkının tanınması menfaat çatışmasının bulunduğu durumlarda daha önemli hale gelir. Nitekim Yargıtay bir kararında,

Dava sendika olağan genel kurulunun tüm sonuçlarıyla birlikte iptaline ilişkindir. Taraflar arasında görülen genel kurul kararının iptali davasının asli müdahale talebinde bulunanların genel kurul kararı ile edindikleri haklarını ellerinden almak amacıyla davanın taraflarınca muvazaalı biçimde hareket ederek

¹⁶ YHGK., 29.11.2017, 2016/9-2316 E., 2017/1461 K.

¹⁷ Emre Kongar, *Demokrasi İşçinin Emegidir*, İstanbul: Türkiye Denizciler Sendikası Yayınları, 1986, s.45.

¹⁸ Hasan Tahsin Fendoğlu, *Anayasa Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2022, s.288.

davayı kabul ettikleri ileri sürüldüğüne göre bu ciddi iddianın mahkemece tetkiki gerekir, şeklinde görüş bildirmiş ve asli müdahillerin istemleri ve sundukları delillerle davacı ve davalı delillerinin birlikte değerlendirilmesini istemiştir. Davalı sendika şube yönetimine usule uygun şekilde dava dilekçesi tebliğ edilip taraf teşkili sağlanıp, sendika şubesine davaya ilişkin hukuki dinlenme hakkı sağlanarak, göstereceği delillerin toplanıp dosya kapsamı ile birlikte değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekir.¹⁹.

Sendika ve şubesi arasında menfaat çatışmasının varlığı halinde şubenin davadaki hukuksal durumunu belirlemeye yönelik Yargıtay'ın kararları mevcuttur.

1. Sendika ile Birlikte Şube veya Şube Yöneticilerinin İptal Davasında Dava Arkadaşlığı

Bir davada birden fazla kişinin birlikte aynı tarafta yer alması mümkün olabilir. Davanın bir tarafında veya her iki tarafında birden fazla kişinin bulunması halinde dava arkadaşlığından bahsedilir²⁰. Birden çok kişinin dava arkadaşı olarak aynı davada davacı veya davalı olabilmesine olanak sağlarken, bazen de dava arkadaşlığı kişilerin iradesine bakılmaksızın zorunludur. Mecburi ve ihtiyari²¹ olmak üzere iki farklı dava arkadaşlığı vardır.

Hakkın birden fazla kişi tarafından kullanılması, birden fazla kimseye karşı ileri sürülmesi ve sonunda herkes için tek bir hüküm verilmesi durumunda mecburi dava arkadaşlığı söz konusu olur²². “*Maddi hukuka göre, bir hakkın birden fazla kimse tarafından birlikte kullanılması veya birden fazla kimseye karşı birlikte ileri sürülmesi ve tamamı hakkında tek hüküm verilmesi gereken hallerde, mecburi dava arkadaşlığı vardır.*” (HMK.m.59).

Mecburi dava arkadaşlığı, maddi ve şekli mecburi dava arkadaşlığı olarak iki farklı şekilde olabilir²³. Şekli mecburi dava arkadaşlığı, maddi hukuk bakımından zorunlu olmamasına rağmen tarafların bir arada bulunmasının gerçeğin ortaya çıkmasına hizmet edeceği durumlarda gereklidir. Bu dava arkadaşlığı, yalnızca davalı taraf için Kanunun açıkça izin verdiği durumlarda mümkündür²⁴. Örneğin iş güvencesi hükümleri gereği açılan işe iade davalarında alt işverenlik ilişkisi mevcutsa hem alt işverenin hem de asıl işverenin davada taraf olarak gösterilmesi gerekir. Nitekim Yargıtay'ın yerleşik kararlarında da vurguladığı gibi tarafların *kendi hukuklarını koruyacak açıklama ve ispat haklarını zorunlu kıldığı gerçeğinden yola çıkılarak*

¹⁹ Y9HD., 21.06.2011, 27022/18864.

²⁰ Meltem Ercan Özler, *Medeni Usul Hukukunda Maddi Hukuka İlişkin Savunma Vasıtaları*, İstanbul, Onikilevha Yayıncılık, 2023, s.108; Atal, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, s.229; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, s.373; Arslan vd., *Medeni Usul Hukuku*, s.563; Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, s.617; Toğrul, *Medeni Usul Hukukunda Dava Ehlîyeti*, s.48.

²¹ “*Birden çok kişi, aşağıdaki hâllerde birlikte dava açabilecekleri gibi aleyhlerine de birlikte dava açılabilir:*

a) *Davacılar veya davalılar arasında dava konusu olan hak veya borcun, elbirliği ile mülkiyet dışındaki bir sebeple ortak olması.*

b) *Ortak bir işlemle hepsinin yararına bir hak doğmuş olması veya kendilerinin bu şekilde yükümlülük altına girmeleri.*

c) *Davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması.”* (HMK.m.57).

²² Buse Dişel, *Dava Takip Yetkisi*, İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2020, s.132; Arslan vd., *Medeni Usul Hukuku*, s.569; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, s.378.

²³ Pekantez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, s.168; Arslan vd., *Medeni Usul Hukuku*, s.569.

²⁴ Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, s.623, 624; Kuru/Aydın, s.372; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, s.380; Özler, *Medeni Usul Hukukunda Maddi Hukuka İlişkin Savunma Vasıtaları*, s.112.

sadece iade davalarına özgü bir uygulama geliştirilmiştir²⁵. Davalılar arasında şekli mecburi dava arkadaşlığı bulunmaktadır²⁶.

Alt işverene karşı açılan davada, işe iade kararı alt işveren için verilmekte ise de koşulların oluşması halinde işe iade davasının parasal sonuçlarından asıl işveren, alt işveren ile birlikte müştereken ve müteselsilen sorumluluğu olduğundan hukuki dinlenme hakkının tanınması gerekir. Bu nedenle “Asıl işveren-alt işveren ilişkisinin varlığı hâlinde işe iade talebiyle arabulucuya başvurulduğunda, anlaşmanın gerçekleştirilmesi için işverenlerin arabuluculuk görüşmelerine birlikte katılmaları ve iradelerinin birbirine uygun olması aranır” (7036 sayılı İMK.m.3/15). Yargıtay, Bölge Adliye Mahkemelerinin kararları arasındaki görüş farklılıklarının giderilmesine yönelik önüne gelen uyuşmazlıkta “Arabuluculuk dava şartı olup, Kanunun açık hükmü gereği asıl işveren ile alt işverenin arabuluculuk görüşmelerine birlikte katılmaları zorunlu olduğuna göre, bu eksikliğin sonradan sadece taraflardan biri aleyhine arabulucuya başvurularak tamamlanması imkanı da bulunmamaktadır. Bu nedenle, davacı işçi asıl işveren ile alt işveren aleyhine birlikte arabulucuya başvurmadığı sürece, şekli anlamda zorunlu dava arkadaşlarından birinin yargılama sırasında davaya dahil edilmesi suretiyle yargılamanın sürdürülmesi söz konusu olamaz” şeklinde karar vermiştir²⁷. Şekli mecburi dava arkadaşlığında, dava arkadaşlarının birlikte hareket etmesi gerekmez²⁸. Davada yapılması gereken usul işlemlerinin dava arkadaşlarından birisi için yapılmış olması diğeri için hüküm ifade etmez. Şekli mecburi dava arkadaşlığında mahkeme her bir dava arkadaşı için aynı dava içerisinde farklı kararlar verebilir. Birisi için davayı kabul ederken diğeri için red yönünde hüküm kurabilir²⁹. Bu nedenle ihtiyari dava arkadaşlığına benzer bir usul uygulanır.

Maddi mecburi dava arkadaşlığında tek bir dava ve tek bir hüküm varken, şekli mecburi dava arkadaşlığında her bir dava arkadaşı için ayrı ayrı hüküm vardır³⁰. Maddi mecburi dava arkadaşlığının bulunduğu durumlarda hakkın birlikte kullanılması veya birlikte taraf gösterilerek dava açılması zorunludur³¹. Örneğin kamulaştırmasız el atma nedeniyle mirasçılardan açacağı taşınmaz bedelinin tahsili davasında mirasçılardan birlikte dava açması gerekir, aralarında mecburi dava arkadaşlığı vardır³². Mirasçılardan birlikte dava açmaması halinde mahkemenin vereceği süre içerisinde taraf eksikliği giderilmezse dava reddedilir.

²⁵ Y22HD. (Kapatılan), 26.10.2017, 42916/23428; Y22HD. (Kapatılan), 14.03.2018, 1906/6718; Y22HD. (Kapatılan), 18.01.2018, 45379/845.

²⁶ “İşe iade talebiyle açılan davalarda asıl işveren ile alt işveren arasında şekli anlamda zorunlu bir dava arkadaşlığı bulunduğu kabul edilmeli, işçinin açtığı işe iade davasında busümetin hem asıl işverene hem alt işverene yöneltilmesi gerekliliği dikkate alınmalıdır. Böylece, işe iade davasında yalnızca asıl işveren veya alt işverene busümet yöneltilmesi durumunda, davanın davalı olarak gösterilmeyen asıl işveren veya alt işverene teşmili için davacı tarafa süre verilerek, verilen süre içinde davanın diğer dava arkadaşına teşmil edilmesi halinde davaya devam edilmesi, aksi halde davanın usulden reddi” gerekir, Y22HD. (Kapatılan), 23.11.2017, 43598/26455.

²⁷ Y9HD., 13.10.2021, 9540/14240.

²⁸ Özler, *Medeni Usul Hukukunda Maddi Hukuka İlişkin Savunma Vasıtaları*, s.112; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, s.380.

²⁹ Arslan vd., *Medeni Usul Hukuku*, s.573; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, s.379.

³⁰ Arslan vd., *Medeni Usul Hukuku*, s.572, 573; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, s.170; Atal, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, s.235.

³¹ Toğrul, *Medeni Usul Hukukunda Davanın Ehliliyeti*, s.48; Özler, *Medeni Usul Hukukunda Maddi Hukuka İlişkin Savunma Vasıtaları*, s.109.

³² Arslan vd., *Medeni Usul Hukuku*, s.570.

Mecburi dava arkadaşlarının davada birlikte taraf olarak yer almaları zorunludur. “Mecburi dava arkadaşları, ancak birlikte dava açabilir veya aleyhlerine de birlikte dava açılabilir. Bu tür dava arkadaşlığında, dava arkadaşları birlikte hareket etmek zorundadır.” (HMK.m.60). Bir davada bir kişinin diğer dava arkadaşları olmadan dava açması veya davada taraf gösterilmesi halinde dava reddedilir. Aynı hukuki yarar için hareket edildiğinden iddia ve savunmalarını birlikte yaparlar. Kural olarak aynı tarafta yer almaları nedeniyle ilk itirazlar, zamanaşımı defii, kanun yoluna başvuru, davayı kabul veya feragat birlikte gerçekleşir. “...Ancak, duruşmaya gelmiş olan dava arkadaşlarının yapmış oldukları usul işlemleri, usulüne uygun olarak davet edildiği halde duruşmaya gelmemiş olan dava arkadaşları bakımından da hüküm ifade eder.” (HMK.m.60). Dava arkadaşının duruşmaya katılmaması, yapması gereken bir takım usul işlemlerini yapmaması halinde duruşmaya gelen, usul işlemlerini yerine getiren dava arkadaşlarının yaptığı işlemler, bu kişiler için de hüküm ifade edecektir. Mahkeme tek bir hüküm vereceğinden bir kişi için davayı kabul, diğeri için red kararı vermesi mümkün değildir.

2. Konuya İlişkin Yargıtay’ın Görüşü

Sendika ile şubesi arasında menfaat çatışmasının bulunması halinde şube genel kurulunun, aldığı kararların veya yapılan seçimlerin iptaline yönelik bir davada *kendi hukuklarını koruyacak açıklama ve ispat haklarını zorunlu kıldığı gerçeğinden yola çıkılarak* sendika şubesinin hukuki dinlenme hakkını kullanması gerekir. Ancak bu hakkın hangi usul hükümleri çerçevesinde kullanılacağı hususunda öğretinin görüşleri olduğu gibi bu husus yargı kararlarına da konu olmuştur.

Nitekim Yargıtay bir kararında,

Sendikalar, hukukumuzda özel hukuk tüzel kişisi sayılmaktadır. Sendika şubelerinin ise tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Üye ve delegelerin dava açma ehliyetine karşılık, sendika şubelerinin tüzel kişiliği olmadığından dava açma ehliyetleri yoktur. Sendika ve şubesi aralarındaki ilişkilerde sendika hürriyetinin temel ilkelerine uymakla yükümlüdürler. Sendika şubelerinin genel kurul faaliyetleri de dahil faaliyet ve işleyişleri aynen sendikalarda olduğu gibi demokratik ve hür sendikacılığın ilkelerine ve hukuk devletinin esaslarına uygun olmalıdır. Kanuni ve hukuka uygunluk birlikte aranmalıdır. (..Demokratik ve hukuka uygunluk açısından sendika şube genel kurulları Kamu-is; C:9, S:1/2007, s.26). Sendikalar hukukunda, tüzel kişiliğin sadece sendika genel merkezlerine ait olması ve sendika şubelerinin tüzel kişiliğinin bulunmaması sebebiyle, sendika şubelerine dava yöneltilmeyeceği söylenilebilirse de, şube genel kurulunun iptali davaları söz konusu olduğunda konuya ihtiyatla yaklaşmakta zaruret bulunmaktadır. Nitekim sendika şubelerinin, merkez ile menfaat çatışması bulunması durumunda anılan davada taraf olarak yer almaması, şubelerin haklarını yeterince savunamama sonucuna yol açabilmektedir. Somut olayda davalı sendika genel merkezi ile yargılamaya konu şube arasında menfaat çatışması olup olmadığı mahkemece incelenerek İstanbul Anadolu Yakası 3 nolu şubenin davaya dahil edilip edilmeyeceği değerlendirilmeksizin hüküm kurulmasının

hatalı olduğuna karar vermiştir³³

Sendika ile şube arasında menfaat çatışmasının bulunduğu durumlarda, sendika genel merkezi ile sendika şubesi arasında zorunlu dava arkadaşlığının varlığını kabul eden ve sendika şubesine davanın yöneltilmemesi halinde mahkemenin yargılamanın her aşamasında bu durumu gözetip taraf teşkilini sağlaması gerektiği yönünde kararlar veren Yargıtay, bu

³³ Y9HD., 12.05.2015, 13988/17426; aynı yönde Y9HD., 10.09.2015, 21178/25280.

uygulamasını 2023 yılına kadar devam ettirmiştir³⁴. Öğretide de sendika şubesinin kendisini savunabilmesi için davanın sendika genel merkezi ile birlikte sendika şubesine de yöneltilmesi gerektiği kabul edilmektedir³⁵.

Yargıtay, 2023 yılında içtihat değişikliğine giderek;

Sendika şube genel kurulunun iptali davalarında, sendika genel merkezi ile iptali talep edilen genel kurulda şube yönetim kurulu üyesi seçilen gerçek kişilerin tamamının zorunlu dava arkadaşı olduğu, davanın sendika genel merkezi ile şube yönetim kurulu üyelerine yöneltilmesi gerektiği, sendikanın temsilcisi sıfatının bu kişilere ait olduğu kabul edilmelidir. Nitekim sendika şubelerinin tüzel kişiliğinin bulunmadığı ve bu anlamda ilgili sendika şubesinin davaya dâhil edilmesi uygulamasının usul hukuku bağlamında da sorunlar yarattığı dikkate alındığında, şube yöneticilerine davanın yöneltilmesinin hukuki dinlenilme hakkının gereğinin yerine getirilmesini sağlayacağı açıktır.

şeklinde karar vermiştir³⁶.

Yargıtay, 2023 yılına kadar davanın sendika şubesine yöneltilmesi gerektiğini belirtirken sendikanın temsilcisi sıfatının yönetim kurulu üyelerine ait olması nedeniyle şube yönetim kurulu üyelerine davanın yöneltilmesi gerektiğini, bu durumun hukuki dinlenilme hakkının bir gereği olduğunu ifade etmiştir. Bu yönüyle karar isabetli ise de “*sendika genel merkezi ile iptali talep edilen genel kurulda şube yönetim kurulu üyesi seçilen gerçek kişilerin tamamının zorunlu dava arkadaşı olduğu*” yönündeki tespit, usul hukuku yönünden sorunları ortadan kaldırmaya yeterli değildir.

Davacı ve davalı tarafta birden fazla kişinin bulunması, dava arkadaşlığının bir sonucudur³⁷. Dava arkadaşlığından bahsedilebilmesi için her bir dava arkadaşı için dava şartlarının ayrı ayrı dikkate alınması gerekir³⁸. Sendika şubesinin tüzel kişiliğinin bulunmaması nedeniyle şubenin dava ve takip ehliyeti yoktur. Bu nedenle sendika şubesinin sendika yanında dava arkadaşı olarak yer alması mümkün değildir. “Genel merkez ile şube arasında menfaat çatışması durumunun bulunması hali”nde sendikanın, şubesini zarara uğratabilecek davranışlar içerisinde olabileceği ve davada yeterli savunmayı yapmayabileceği düşüncesinden hareket eden Yargıtay’ın, taraf ve dava ehliyeti olmayan şubenin davalı taraf yanında davayı takip edebileceği yönündeki içtihadından dönmesi isabetlidir.

Yargıtay’ın sendika genel merkezi ile iptali talep edilen genel kurulda şube yönetim kurulu üyesi seçilen gerçek kişilerin tamamının zorunlu dava arkadaşı olduğu yönündeki kararı ise iki yönüyle eleştiriye açıktır.

³⁴ “Dava, sendika genel merkezine karşı açılmış ve mahkemeye de, genel kurulunun iptali talep edilen sendika şubesine davanın yöneltilmesi sağlanmamıştır. Yukarıda ayrıntılı olarak izah edildiği üzere, şube genel kurulunun iptali davalarının sendika genel merkezi ile sendika ilgili şubesine yöneltilmesi gerekmektedir.” Y22HD. (Kapatılan), 20.06.2016, 17376/18273; Y9HD., 21.10.2021, 9588/14728, Y22HD. (Kapatılan), 28.09.2015, 24045/25498; Y9HD., 18.06.2021, 1528/1357; Y22HD. (Kapatılan), 30.05.2019, 3556/12207. Y22HD. (Kapatılan), 28.09.2015, 24834/25499.

³⁵ Aydın Başbuğ, *Sendika Genel Kurulu*, Ankara: Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası Yayını, 2022, s.61; Melda Sur, *İş Hukuku Toplu İlişkiler*, 10.B, Ankara: Turhan Kitabevi, 2022, s.132; Şahlanan, *Toplu İş Hukuku*, s.133.

³⁶ Y9HD., 13.04.2023, 7211/5674.

³⁷ Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, s.168; Arslan vd., *Medeni Usul Hukuku*, s.563; Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, s.617.

³⁸ Toğrul, *Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti*, s.49; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, s.234; Dişel, *Dava Takip Yetkisi*, s.131; Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, s.621.

Birincisi, sendika şube genel kurulunun iptali halinde seçimle göreve gelenlerin hakları ortadan kalkacağından menfaat çatışmasının tüm zorunlu organ üyeleri ile var olduğunun kabulü gerekir. Diğer yandan seçimin iptali talepli açılan davada iptale konu husus, belirli şahısların seçilme yeterliliğine ilişkinse bu durumda yalnızca hukuki durumu etkilenen kişilerin ferî müdahil olarak katılımı gerekli ve yeterli olacaktır.

İkincisi ise sendika merkezi ile şubenin zorunlu organ üyeleri arasında mecburi dava arkadaşlığının varlığı usul hukuku yönünden sorunları ortadan kaldırmaya yeterli değildir.

C. SENDİKA VE ŞUBESİ ARASINDA MENFAAT ÇATIŞMASININ VARLIĞI HALİNDE “FERİ MÜDAHİLE İLİŞKİN HÜKÜMLER” ÇERÇEVESİNDE ŞUBE VE ŞUBE YÖNETİCİLERİNİN DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bir davanın sonucunda hakkı veyahut borcu etkilenecek olan kişi, taraflardan herhangi birinin yanında davayı kazanması amacıyla devam eden davaya katılabilir³⁹. Dava sonucunda verilen hüküm, kendisini de etkileyeceğinden davaya katılan kişi, yanında katıldığı tarafa, davayı kazanması için yardım eder. HMK.m.68 hükmü gereği “*müdahale talebinin kabulü halinde müdahil, davayı ancak bulunduğu noktadan itibaren takip edebilir. Müdahil, yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebilir; onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabilir. Mahkeme, katıldığı noktadan itibaren, taraflara bildirilen işlemleri müdahile de tebliğ eder.*”. Üçüncü kişi konumunda olan ferî müdahil, davaya katılarak davanın tarafı haline gelmez⁴⁰. Yalnızca davaya katılarak menfaatlerinin korunması için davaya katılma imkanı elde eder.

Sendikanın, kendisine yardım etmek üzere sendika şubesinin zorunlu organ üyelerinin davaya müdahalesi “fer’i müdahale” müessesesi ile mümkündür. Sendika genel kurulunun iptali davasında sendika genel merkezi yanında davaya katılacak menfaat çatışması olan kişilerin ölümü halinde kişiye bağlı bir hak olduğundan mirasçılarının davaya devam etmesi mümkün değildir.

Mahkemenin vereceği hüküm, yalnızca davanın tarafları için sonuç doğurur (HMK.m.69/1). Ferî müdahil, taraf konumunda değildir, katıldığı tarafın yardımcısıdır⁴¹. Bu nedenle kanun yoluna başvurma hakkı, yalnızca taraflara aittir. Kural olarak fer’i müdahil, hükmü tek başına kanun yoluna götüremez. Ancak fer’i müdahilin yanında katıldığı tarafın kanun yoluna başvurmamış olması, fer’i müdahilin hukuki durumunu etkileyecek niteliğe sahipse katıldığı taraftan bağımsız olarak da bu hakkı kullanabilir.

Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulu,

³⁹ Özler, *Medeni Usul Hukukunda Maddi Hukuka İlişkin Savunma Vasıtaları*, s.116; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, s.259; Arslan vd., *Medeni Usul Hukuku*, s.543; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, s.175; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, s.359.

⁴⁰ Murat Atalı, *Medeni Usul Hukukunda Davanın İbrazı*, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2007, s.115; Özler, *Medeni Usul Hukukunda Maddi Hukuka İlişkin Savunma Vasıtaları*, s.116, 117; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, s.360; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, s.389.

⁴¹ Arslan vd., *Medeni Usul Hukuku*, s.544; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, s.259; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, s.175; Özler, *Medeni Usul Hukukunda Maddi Hukuka İlişkin Savunma Vasıtaları*, s.116.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile tarafın işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemini yapma hakkı tanınan müdahilin, yanında katıldığı taraf hakkında verilen karara karşı tek başına kanun yollarına başvurabilmesinin, adil yargılanma hakkının temini bakımından gerekli olduğu neticesine ulaşılmıştır. Öte yandan söz konusu düzenlemeler, yanında davaya katıldığı tarafın davadan ya da temyizden feragati veya vazgeçmesi yahut davayı kabul etmesi gibi aksi yöndeki iradesinin varlığı halinde müdahilin kanun yollarına başvurmasına engel teşkil etmektedir. Yani müdahilin, tarafın aksi yönde iradesinin varlığı halinde, bu iradeye aykırı ve bu iradeyle çelişen bir işlem yaparak kanun yollarına başvurma olanağı bulunmamaktadır. Bu itibarla üçüncü kişinin davaya katılması konusunda İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin yollaması nedeniyle uygulanan Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemeler uyarınca müdahilin, yanında katıldığı tarafın işlem veya açıklamalarına aykırı olmadığı sürece, karara karşı tek başına kanun yollarına başvurabileceği sonucuna varılmıştır. Ayrıca müdahilin tek başına yapmış olduğu kanun yolu başvurusuna ilişkin dilekçenin ilgili yargı merciince yanında katıldığı tarafa da tebliğ edilmesi ve söz konusu tarafın bilgisine sunularak kanun yolu aşamasından haberdar edilmesi gerekmektedir. Açıklanan nedenlerle müdahilin, yanında katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması halinde, onun işlem ve açıklamalarına açıkça aykırı olmamak şartıyla tek başına kanun yollarına başvurabileceği ve ilgili yargı merciince başvuru dilekçesinin yanında katıldığı tarafa tebliğ edilmesi gerektiği yönünde içtihadın birleştirilmesine

karar vermiştir⁴².

Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulunun kararı da dikkate alınarak sendika ile şubesindeki kişiler arasında menfaat çatışmasının olduğu durumlarda, davanın kabulüne veya reddine bağlı olarak menfaatlerinin korunması imkanı, ancak bu kişilerin fer'i müdahil olarak katılması ile mümkün olabilir.

SONUÇ

Sendika şube genel kurul iptali davalarında şubenin tüzel kişiliği olmadığından, dava ve taraf ehliyeti yoktur. Bu nedenle davanın sendikaya karşı açılması gerekir. Sendika genel merkezi ile genel kurulu iptal davasına konu edilen şube arasında menfaat çatışmasının bulunması halinde sendikanın gerekli savunmayı yapmaması durumu ile karşı karşıya kalınabilir. Hatta davayı kabul etmesi bile ihtimal dahilindedir.

Şube genel kurul kararlarının iptali davalarında şube ile sendika merkezi arasında menfaat çatışmasının olması halinde şube genel kurulunun, alınan kararların veya yapılan seçimlerinin iptali talepli davada dava sonucundan etkilenen kişiler müdahil olmalı ve *kendi hukuklarını koruyacak açıklama ve ispat haklarını zorunlu kıldığı gerçeği* göz önüne alınarak hukuki dinleme hakkı verilmelidir.

Sendika ile şube arasında menfaat çatışmasının bulunması halinde 2023 yılındaki içtihat değişikliği öncesinde Yargıtay, sendikanın yanında şubenin de taraf olarak gösterilmesi gerektiğini, aralarında zorunlu dava arkadaşlığı bulunduğunu hüküm altına almaktaydı. İçtihat değişikliği sonrasında ise Yargıtay, şubenin taraf olarak gösterilmesinin usul hukuku yönünden bazı sorunlara neden olduğunu belirterek "*genel kurulda şube yönetim kurulu üyesi seçilen gerçek kişilerin tamamına*" davanın yöneltilmesi gerektiğine karar vermiştir. Şubenin dava ve taraf ehliyeti olmaması nedeniyle şube yöneticilerinin mecburi dava arkadaşı olarak sendika genel merkezinin yanında davada yer alması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Şube yerine

⁴² DİBK. 03.02.2023, 2021/4 E., 2023/1 K. RG., 25.05.2023, 32201.

dava ve taraf ehliyeti bulunan sendika şube yöneticilerinin davada yer alması yönündeki karar isabetli ise de yüksek mahkemenin menfaat çatışması içinde olanları yalnızca şube yönetim kurulu üyeleri ile sınırlı tutması hatalıdır. Şube genel kurulun iptali yönündeki davada menfaat çatışması, yönetim kurulu üyeleri ile birlikte diğer zorunlu organ üyeleri için de mevcuttur. Diğer yandan davanın yönetim kurulu, denetleme kurulu ve disiplin kurulu üyelerine “*zorunlu dava arkadaşlığı*” şeklinde değil, “*feri müdahale*” şeklinde yöneltilmesi daha isabetli olacaktır.

Sendika genel merkezi ile şube arasında menfaat çatışmasının bulunması halinde şubenin kendini ifade edebilmesi için yargı kararlarıyla bu zamana kadar çeşitli çözümler üretilmeye çalışılmışsa da yasal düzenlemeye ihtiyaç vardır. 7036 sayılı Kanununun 4. maddesinin ikinci fıkrasında belirtildiği üzere “*hizmet akdine tabi çalışmaları nedeniyle zorunlu sigortalılık sürelerinin tespiti talebi ile işveren aleyhine açılan davalarda, dava Kuruma resen ihbar edilir. İhbar üzerine davaya davalı yanında ferî müdahil olarak katılan Kurum, yanında katıldığı taraf başvurmasa dahi kanun yoluna başvurabilir. Kurum, yargılama sonucu verilecek kararı kesinleştikten sonra uygulamakla yükümlüdür.*”. Bu maddeye benzer bir düzenlemenin şubede menfaat çatışması olan kişiler için de getirilmesi faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akyiğit, Ercan. *Toplu İş Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Arıcı, Kadir. *Toplu İş Hukuku- II Toplu İş İlişkileri Hukuku*. Ankara: Gazi Kitabevi, 2022.
- Arıcı, Kadir. "Demokratiklik ve Hukuka Uygunluk Açısından Sendika Şube Genel Kurulları". *Kamu İş Dergisi*, 9/1, (2007), s.1-28
- Arslan, Ramazan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz, Emel Hanağası. *Medeni Usul Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2023.
- Atalı, Murat. *Medeni Usul Hukukunda Davanın İhbarı*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2007.
- Atalı, Murat, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan. *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2023.
- Bakırcı, Kadriye. "Sendika Seçimleri". *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, C.3, İstanbul 1998.
- Başbuğ, Aydın. *Toplu İş İlişkileri ve Hukuk*. Ankara: Şeker İş Yayıncılık, 2012.
- Başbuğ, Aydın. *Sendika Genel Kurulu*. Ankara: Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası Yayını, 2022.
- Çelik Nuri, Nurşen Canıklıoğlu, Talat Canbolat, Ercüment Özkaraca. *İş Hukuku Dersleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2023.
- Çetin, Orhan. *Dernek Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2019.
- Dişel, Buse. *Dava Takip Yetkisi*. İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2020.
- Dural, Mustafa ve Suat Sarı. *Türk Özel Hukuku*. C.1, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2023.
- Ekin, Ali. *Sendikal Kuruluşların İşleyişi ve Denetim*. Ankara: Adalet Yayıncılık, 2019.
- Ekmekçi, Ömer ve Esra Yiğit. *Toplu İş Hukuku*. 6.B, İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2024.
- Erkul, İhsan. "Sendikaların Zorunlu Organları Dışındaki Organlarının Bazı İşçi ve İşveren Kuruluşlarında Düzenleniş Biçimi Üzerine". *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8/1-2, (1990), s.341-350 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/826134>, ET.10.08.2024.
- Fendoğlu, Hasan Tahsin. *Anayasa Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2022.
- Görgün, L. Şanal, Levent Börü ve Mehmet Kodakoğlu. *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2023.
- Kar, Bektaş. "Sendikaların Dava Ehliyeti, Taraf Sıfatı ve Davayı Takip Yetkisi". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 74, (2016), s.973-988.
- Kaboğlu, İbrahim Ö. *Kolektif Özgürlükler*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1989.
- Kocaoğlu, Mehmet. *Kollektif Sendika Özgürlüğü ve Faaliyetlerinin Hukuksal Çerçevesi*. Ankara: TÜHİS, 1997.
- Kongar, Emre. *Demokrasi İşçinin Emeğidir*. İstanbul: Türkiye Denizciler Sendikası Yayınları, 1986.
- Korkmaz, Hülya Taş. *Hukuk Davalarında Gerçek Tarafın Belirlenmesi*. İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2021.
- Kuru, Baki ve Burak Aydın. *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2023.
- Nomer, Haluk N. *Kişiler Birliklerinde Genel Kurul Kararlarının Geçersizliğine İlişkin Temel Esaslar*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2008.
- Özler, Meltem Ercan. *Medeni Usul Hukukunda Maddi Hukuka İlişkin Savunma Vasıtaları*. İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2023.
- Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes. *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2023.
- Sur, Melda. *İş Hukuku Toplu İlişkiler*. 10.B, Ankara: Turhan Kitabevi, 2022.

- Sümer, Haluk Hadi. *İş Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Sümer, Haluk Hadi. “İşçi Sendikasının Asıl İşveren- Alt İşveren İlişkisinin Hukuka Aykırılığının Tespiti İçin Dava Açma Yetkisi”. *Sicil İş Hukuku Dergisi*, 12, (2008), s.148-151.
- Şahlanan, Fevzi. *Toplu İş Hukuku*. İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2020.
- Tuncay, A. Can. *İşçi Sendikası Üyeliğinin Kazanılması ve Sona Ermesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1975.
- Tanrıver, Süha. *Medeni Usul Hukuku*. C.I, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2022.
- Toğrul, Elgün Emel Şeyda. *Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021.
- Tuncay, A. Can, Burcu Savaş Kutsal ve Yeliz Bozkurt Gümrükçüoğlu. *Toplu İş Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2023.

PARTY IN CASES OF ANNULMENT OF THE GENERAL ASSEMBLY OF A UNION BRANCH IN THE LIGHT OF JUDICIAL DECISIONS

Çigdem Yorulmaz, Assoc. Prof.
Kırıkkale University, cyorulmaz@kku.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-5160-4128>

Trade unions are private law legal entities established for the protection and development of the economic and social rights and interests of their members. Trade unions have the right to internal and external organization. This is a consequence of the collective freedom of association. When unions are organized in branches, they can establish healthier communication with their members and seek solutions to their problems. The participation of members who are too far away from the union headquarters in the union's activities may decrease. Therefore, branch organization of trade unions helps the development of democracy within the union.

Respect for the power of the majority, protection of the rights of the minority, and a participatory organizational structure are the sine qua non of democracy. Democracy requires respecting the power of the majority in an environment where there are those who think differently, but also protecting the rights of the minority. Differences between the union and the branch, although a necessity of democracy, may disturb the union headquarters. In cases where there is a conflict of interest, the union headquarters may take actions to liquidate dissident branches instead of supporting and acting in favor of the branch.

Trade unions have the capacity of right and action. The capacity to act is exercised through their organs. The general assembly of the trade union is the highest authorized body of the trade unions. Pursuant to Article 10 of the Law No. 6356 on Trade Unions and Collective Bargaining Agreements, the general assembly is composed of members or delegates in accordance with the principles in the trade union statute. The general assembly elects the compulsory organs, takes the basic decisions necessary for management, carries out audits and imposes the necessary sanctions. The decisions taken by the general assembly must therefore comply with the law, the statute and democratic principles.

General assembly decisions of trade unions and branches with legal personality are subject to judicial review. "Members and delegates of the ministry or organization or its branch may file a lawsuit within one month from the date of the general assembly for the annulment of these transactions or the general assembly, claiming that the

general assembly and elections were held in violation of the provisions of the law and the statute, or that there was an irregularity or unlawful practice to the extent that it affected the results of the elections.” (Article 15 of the CML).

Trade union branches do not have legal personality. If the decisions taken or elections held by the branch general assembly are contrary to the law, statute and democratic principles, the Ministry, members or delegates may file a lawsuit for annulment. The party to the lawsuit is the union headquarters since the branch has no legal personality. In cases where there is a conflict of interest between the union and the branch, it is possible that the union headquarters may not make an adequate defense in the annulment lawsuit filed for the branch general assembly and may even accept the lawsuit. In cases where there is a conflict of interest between the union and its branch, the right to legal rest must be recognized, as the court's decision regarding the branch general assembly will affect the union branch and the status of the elected mandatory organ members of the branch.

In the lawsuit filed against the union for the annulment of the general assembly of the branch, how the branch will exercise its right to legal rest has been the subject of judicial decisions and this issue has been discussed in the doctrine. In cases where there is a conflict of interest between the union and the branch, the Court of Cassation, which accepted the existence of compulsory litigation friendship between the union headquarters and the union branch and ruled that if the lawsuit is not directed to the union branch, the court should consider this situation at every stage of the proceedings and ensure that it is a party, continued this practice until 2023. It is also accepted in the doctrine that in order for the union branch to defend itself, the lawsuit must be directed to the union branch together with the union headquarters.

In its decision rendered in 2023, the Court of Cassation stated that the lawsuit should be directed to the members of the branch board of directors since the representative title of the union belongs to the members of the board of directors, and that this is a requirement of the right to be heard legally. In our study, in cases where there is a conflict of interest between the union and the branch, whether the branch or the branch manager can side with the union as a compulsory litigation friend is examined in line with judicial decisions and solutions are proposed.